



Stockholms stads inriktning för insatser inför EU:s ramprogram för forskning och innovation 2028-2034

Initiativärende

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Stockholms stads inriktning för insatser inför EU:s ramprogram för forskning och innovation 2028-2034 godkänns i enlighet med promemorian.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård

Sammanfattning av ärendet

Arbetet med EU:s nästa ramprogram för forskning och innovation, Framework Programme 10 (FP10) påbörjas 2024. Stockholms stad kommer gentemot EU att framföra synpunkter på utformningen av programmet. Ärendet redogör för Stockholms stads inriktning i det arbetet.

Beredning

Ärendet har initierats av stadsledningskontoret.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Horisont Europa utgör en viktig möjlighet för Stockholms stad till finansiering av projekt, forskning och investeringar som inte rymms i ordinarie budget, men som kan ha stor betydelse för Stockholm och stockholmarna. Att staden använder externa medel för att möjliggöra projekt och andra samarbeten mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor är också av stor betydelse för Stockholms position som drivande inom innovation och grön omställning för en social och hållbar samhällsutveckling.

Jag anser också att det erfarenhetsutbyte som den här typen av program möjliggör är av stort värde för staden både genom att få dela med sig av våra goda exempel och genom att vi får möjlighet att ta del av och lära av innovativa och viktiga exempel från andra städer.

De fyra inriktningar som föreslås i stadens promemoria för stadens påverkansarbete inom FP10 är både relevanta och viktiga, att särskilt bevaka och lämna synpunkter

kring, för att stadens behov och målsättningar ska omhändertas på bästa sätt inom Horisont Europas fortsatta arbete.

Stockholm den 22 maj 2024

Karin Wanngård

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande av Jonas Naddebo (C) enligt följande.

EU:s nästa ramprogram för forskning och innovation, Framework Programme 10 (FP10) – eller Horisont – påbörjar sin reformering under 2024. Programmet är viktigt för stockholmarna av flera olika skäl. Horisont syftar till att stärka EU:s vetenskapliga och tekniska grund samt främja EU:s innovationskapacitet, konkurrenskraft och jobbskapande. Stockholm och EU:s förmåga att konkurrera internationellt är beroende av att det finns högkompetent och skicklig arbetskraft.

Centerpartiet vill att EU satsar mer på forskning- och innovationssamarbeten. Därför är forskar- och studentutbyten mellan universiteten inom EU viktigt. Stockholm kanske ännu mer än andra städer, med våra flertal starka lärosäten.

Ett särskilt viktigt område inom det kommande Horisont programmet är artificiell intelligens, AI, där vi de senaste åren sett stora tekniska genombrott i hantering av bland annat bild, text och ljud. AI har visat sig extremt användbart på ett stort antal områden. Det handlar om allt från mer effektiv programmering till beslutsstöd till exempelvis socialsekreterare. För att hänga med måste Stockholms företag ha tillgång till den senaste tekniken. EU måste ge sig in i matchen.

Samtidigt som vinsterna med AI är så många att de är svåra att överblicka, finns också risker, exempelvis att tekniken används av illasinnade aktörer i onda syften. Kunskapen om hur AI kan överensstämma med mänskliga grundvärderingar (AI alignment) måste bli bättre. Stockholm stad behöver i sina inspel om det kommande forskningsprogrammet se till att fokusera på en smart och offensiv politik inom AI.

Ärendet

Horisont Europa är EU:s nuvarande ramprogram för forskning och innovation. Programmet är en del av EU:s fleråriga budgetram med en budget på 95,5 miljarder euro som ska fördelas under en sjuårsperiod (2021-2027). Programmet underlättar samverkan mellan europeiska aktörer och syftar till att stärka den inverkan som europeisk forskning och innovation har när det gäller att utveckla, stödja och genomföra EU:s politik och samtidigt bemöta globala samhällsutmaningar. Horisont Europa finansierar allt från individuella projektbidrag till forskare, internationella samverkansprojekt för akademiska, privata och offentliga aktörer samt utveckling av forskningsinfrastruktur och kommersialisering av forskningsresultat. I sin helhet bidrar Horisont Europa till att skapa jobbtillfällen och sysselsättning för EU:s talanger samtidigt som det stimulerar EU:s ekonomiska tillväxt och industriella konkurrenskraft. Det europeiska forsknings- och innovationssamarbetet är av stor betydelse för svenska universitet och högskolor, näringsliv, institut, offentliga verksamheter och andra aktörer. Samarbetet ökar möjligheten för att med ny kunskap och innovation lösa gemensamma samhällsutmaningar.

Nästa ramprogram för forskning och innovation, FP10, träder inte i kraft förrän 2028 men det är under 2024 som arbetet med att skissa fram det nya ramverket intensifieras för att ta form under 2025-2026 och beslutas under 2027. I EU-kommissionen har man tillsatt en intern arbetsgrupp med representanter från flera direktorat med koppling till forskning och innovation. Samtidigt arbetar representanter från medlemsstaterna i en arbetsgrupp inom European Research and Innovations Committee (ERAC) med sina främsta prioriteringar inför FP10. Dessutom har Kommissionen tillsatt en oberoende expertgrupp med kunniga namn från Europas forsknings- och innovationsmiljöer som med utgångspunkt i utvärderingen av pågående Horisont Europa ska ta fram rekommendationer för hur FP10 bör utformas. Analyser, inspel och prioriteringar delas från dessa tre grupperingar, och tillsammans med resultat från samråd och utvärderingar av tidigare programperioder ska detta sammanställas till ett första förslag för FP10 som Kommissionen ämnar presentera i mitten av 2025.

Det främsta mervärdet för Stockholms stad att delta Horisont Europa-finansierade projekt är att det utgör en viktig källa till finansiering av den egna verksamheten och ger möjlighet att genomföra projekt, forskning och investeringar som inte ryms inom den ordinarie budgeten. Medel för forskning och samarbete mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor är avgörande för Sveriges och Stockholms position som innovationsledare. Det finns dessutom ett stort värde i att få ta del av erfarenheter från andra länder som underlag för ett lärande som kan främja innovation och hållbar samhällsutveckling. Den utmaningsdrivna strukturen i Horisont Europa har möjliggjort samverkan med andra städer och kommuner med liknande utmaningar, vilket bidragit till Stockholms stads hållbara stadsutveckling. I ett gemensamt projekt bidrar fler parter till nya innovativa lösningar, där vi dessutom delar riskerna under utvecklingsfasen vilket leder till att innovationer snabbare kan

nyttiggöras och komma till användning. Att delta i ett framgångsrikt Horisont-projekt har även bidragit till att visa upp smarta lösningar som utvecklats i Stockholms stad.

Inom ramen för det arbete som påbörjats med FP10 är fyra områden särskilt relevanta för staden att följa och lämna synpunkter kring.

Budgeten för FP10

Budgeten för FP10 kommer föreslås vara del av EU:s fleråriga budgetram (2028-2034) och därmed under programperioden föremål för påverkan av politiska faktorer, EU:s utvidgning, externa faktorer som krig och konflikter i EU:s närområde samt utgiftsoversynen som avgör hur den nuvarande budgetramen har uppfyllt sina mål. Ledamöter i Europaparlamentet och EU:s intressegrupper för forskning och innovation kampanjar för en öronmärkt forsknings- och innovationsbudget på 200 miljarder euro för nästkommande ramprogram. Detta parallellt med att EU:s medlemsländer gör nedskärningar i budget för resterande period av Horisont Europa.

För Stockholms stad är den viktigaste frågan inte budgetstorleken utan att FP10 fortsatt värnar en balans så att medel till grundforskning inte sker på bekostnad av medel för innovationssatsningar inom Pelare II, se nedan.

Innovation

En fråga som det råder delade meningar om är utformningen av det som i Horisont Europa kallas Pelare II, "Globala utmaningar och europeisk industriell konkurrenskraft". Här genomförs projekt med fokus på teknikutveckling och att lösa samhällsutmaningar. Pelare II är största del av nuvarande programbudget (53,5 miljarder euro).

Inom akademien finns en uppfattning att samarbetsprojekten inom Pelare II tenderar att blir alltför fokuserat på tillämpad forskning och marknadsnära innovationer. Man efterfrågar istället utlysningar som i större utsträckning möjliggör grundforskning. Industrin framhåller däremot att det behövs mer resurser inom Pelare II för att testa och skala upp teknik som kan medföra nya innovationer på den internationella marknaden. Det råder med andra ord oenighet om huruvida FP10 ska lägga mest resurser på grundforskning eller på tillämpad forskning.

För offentliga aktörer som Stockholms stad är det mest centrala i denna fråga att i FP10 bibehålla att programmet genom innovation bemöter samhällsutmaningar. Det är också inom detta område som staden kan erhålla högst andel finansiering.

Stockholms stad bör även framhålla att ramverket för FP10 i större utsträckning ska prioritera teknikneutrala utlysningar. Mer medel bör allokeras till utlysningar med fokus på metodiska innovationer dvs. där tillämpad forskning kan bidra till att svara på hur offentliga organisationer ska organisera sig och integrera nya metoder och teknik för att bemöta reella behov och utmaningar.

EU Missions

Det råder viss osäkerhet kring framtida form för det som i Horisont Europa kallas Missions, ett instrument för att ta fram konkreta lösningar på stora gemensamma samhällsutmaningar. Idén med Missions är att genomföra EU-policy genom att mobilisera och aktivera offentliga och privata aktörer, forskningsinstitut, entreprenörer, markägare och investerare etc. och genom att engagera medborgare.

Hittills in i programperioden för Horisont Europa anses Missions inte ha gett konkreta resultat. I huvudsak beror det på att de finansiella instrument som krävs för detta inte funnits tillgängliga. Inför FP10 måste Kommissionen därför tydliggöra hur aktörer som är involverade i Missions ska kunna bekosta sina insatser. Stockholms stad har som en av 100 städer tilldelats en Mission Label inom ramen för "EU Mission: Climate Neutral and Smart Cities". Kommissionens Mission Label ger staden en kvalitetsstämpel som ska bidra till möjligheterna att få tillgång till offentliga och privata medel för att nå klimatneutralitet 2030. I Horisont Europa utgör de medel som är avsatta för Mission-städer bara en liten del av den totala budgeten. För att genomföra de insatser som krävs för att nå klimatneutralitet krävs många olika finansieringskällor från nationella och andra privata finansiärer.

Stockholms stad bör framhålla att den satsning på EU Missions som genomförs inom Horisont Europa ska bestå i FP10. Det vore anmärkningsvärt mot de städer som arbetat fram sina klimatkontrakt att helt avskryva Missions från nästa ramprogram för forskning och innovation. Stadens ståndpunkt bör vara att mer medel från budgeten öronmärks för de städer som redan gjort de insatser som krävs för att få en Mission Label samt efterfråga en lyhördhet hos Kommissionen för vilken typ av investeringar som behövs i städer för att genomföra sina klimatomställningar.

De medel som allokeras till att genomföra EU Mission Climate Neutral and Smart Cities bör i större utsträckning än idag fokusera på utveckling av funktioner så som mobilitet och tillgänglighet. Städer som tilldelats Mission Label är i behov av finansiering som kan bidra till att utveckla innovationer i den styrning, metoder, procedurer etc. som krävs för att förstärka och förbättra verksamheterna och uppnå klimatneutralitet 2030.

Lokala och urbana perspektiv

Europeiska städer är för närvarande hem för 75 % av den europeiska befolkningen. En siffra som spås stiga till 85 % år 2050. Det är i städer som nätverk av kompetens, kunskap, kapital, offentligt och privat värde sammanförs varför städer är centrala för EU:s ambitioner vad gäller forskning och innovation.

EU-kommissionen har introducerat några initiativ inom Horisont Europa som har det gemensamma målet att främja innovativ stadsplanering och design som uppmuntrar medborgare att delta i stadsplaneringen. De Europeiska Partnerskapen innebär att EU-kommissionen i samordning med privata och offentliga aktörer identifierar gemensamma utmaningar och formulerar utlysningar i enlighet med dessa. För städer är det framförallt "Driving Urban Transitions to a sustainable Future" (DUT) och "People-centric sustainable built environment" (Built4People) som utgår från urbana

utmaningar. Dessa partnerskapsprogram syftar till att intensifiera det europeiska arbetet med urbana utmaningar och möjliggöra för myndigheter, forskare, kommuner, företag och invånare att omsätta globala strategier till lokala initiativ.

- Stockholms stad har deltagit i flera framgångsrika projekt inom de partnerskap som utgår från urbana utmaningar. Dessa passar ofta stadens behov och vi efterfrågas också där som partner av andra. Inför utformningen av FP10 är det därför viktigt att värna om de initiativ som fokuserar på forsknings- och innovationsinsatser i städer och det urbana perspektivet.
- Stockholms stad har deltagit i Horisont Europa-projekt genom att tillgängliggöra testmiljöer för företag, ideella aktörer, akademi eller andra aktörer att testa och utveckla lösningar och innovationer. En utmaning som stadens verksamheter har lyft kopplat till detta är att resultaten inte alltid ger data eller material som staden sedan kan vidareutveckla eller använda i ordinarie verksamhet.
- För att uppnå målsättningen att ramprogrammet ska bidra till att lösa samhällsutmaningar skulle offentliga aktörer kunna ges en större möjlighet att agera som beställare av forskningsprojekt som kopplar an till lokala utmaningar. Detta skulle kunna öka offentliga aktörers incitament att planera in deltagande i externfinansierade projekt som en del i sin verksamhetsutveckling.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 19 april 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetet med EU:s nästa ramprogram för forskning och innovation, Framework Programme 10 (FP10) påbörjas 2024. Stockholms stad kommer gentemot EU att framföra synpunkter på utformningen av programmet. Ärendet redogör för inriktningen i det arbetet.

I utformningen av FP10 är det av yttersta vikt att större städers och kommuners roll synliggörs och förtydligas. Innovationssatsningar likt de som möjliggörs inom Horisont Europas Pelare II bör kvarstå.

En större andel medel bör öronmärkas för städer (däribland Stockholm) som erhållit så kallad Mission Label. Dessutom bör EU-kommissionen öka sitt administrativa och konsultativa stöd om vilken typ av investeringar som behövs i städer för att genomföra sina klimatomställningar.

Vidare bör initiativ bibehållas som utgår från reella urbana utmaningar och garanterar medel till forsknings- och innovationsinsatser som bidrar till att befästa EU:s städer som hållbara, motståndskraftiga och attraktiva platser som kan konkurrera på en global arena. Slutligen bör det tydliggöras i ramverk och utlysningar att när städer

tillgängliggör testmiljöer ska resultaten koppla an till lokala, urbana utmaningar och kunna tillämpas i ordinarie verksamhet.